
L'economia nord-americana

PID_00268663

Noelia Parajuá Carpintero

Temps mínim de dedicació recomanat: 4 hores

Noelia Parajuá Carpintero

Investigadora en el Departament d'Economia de la Universitat de Barcelona (UB) i col·laboradora amb el Centre d'Estudis Internacionals (CEI). Especialista en temes d'Economia Internacional.

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats pel professor: Albert Puig Gómez (2019)

Primera edició: setembre 2019
© Noelia Parajuá Carpintero
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars dels drets.

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Contextualització: introducció als Estats Units	7
1.1. Breu ressenya històrica	7
1.2. Organització política i territorial	9
1.3. Organització monetària: la Reserva Federal i el dòlar	12
1.4. Principals indicadors macroeconòmics, demogràfics i socials	13
2. El sistema productiu	17
2.1. Recursos naturals	17
2.2. Estructura sectorial de la producció. Evolució i situació actual ..	18
2.2.1. Sector agrari	18
2.2.2. Sector secundari	18
2.2.3. Sector serveis	20
2.3. El teixit empresarial dels Estats Units	21
2.3.1. Dimensions	22
2.3.2. Demografia empresarial	22
3. Comerç exterior	24
3.1. Acords de lliure comerç	24
3.2. Comerç de béns	25
3.2.1. Tipologia dels béns	26
3.2.2. Socis comercials	26
3.3. Comerç de serveis	27
3.3.1. Tipologia dels serveis	27
3.3.2. Socis comercials	28
3.4. Participació en les cadenes globals de valor	28
4. La competitivitat de l'economia dels Estats Units	30
4.1. Factors que expliquen aquesta posició	30
5. Transformacions del sistema monetari i financer global: el paper dels Estats Units	32
5.1. Els canvis en el sistema monetari internacional	32
5.2. La globalització financera	33
5.2.1. Quan i per què s'origina la globalització financera?	33
5.2.2. Quin ha estat el resultat d'aquestes transformacions? ...	35
5.3. La crisi financera de 2007	35

Resum	37
Bibliografia	39

Introducció

L'economia nord-americana ha tingut, durant l'últim segle, un protagonisme indiscutible que continua mantenint en gran manera en l'actualitat. Les transformacions que ha experimentat durant aquest període –indissociables dels canvis d'índole política i institucional– són un element clau no solament per a entendre la realitat econòmica nord-americana sinó també la mundial.

En aquest mòdul intentarem apropar-nos a aquesta realitat amb l'objectiu final d'obtenir un coneixement concís i complet de l'economia dels Estats Units. Prestarem especial atenció a l'última dècada, però també es rescataran esdeveniments de l'últim quart del segle xx determinants per a l'economia nord-americana i amb repercussió internacional.

Per a això, en l'apartat 1 començarem «presentant els Estats Units», fent una breu ressenya de la seva història i les seves característiques politicoinstitucionals, demogràfiques i socioeconòmiques actuals. Amb aquesta base, estarem a punt per a abordar els aspectes estrictament econòmics. D'una banda, en l'apartat 2 n'analitzarem el sistema productiu; d'una altra, en l'apartat 3 tractarem del comerç internacional. Així mateix, en l'apartat 4 examinarem fins a quin punt és competitiva l'economia nord-americana en el moment actual.

Finalment, dedicarem l'apartat 5 a descriure les transformacions que ha experimentat el sistema monetari internacional i el procés de financerització de l'economia global. Així mateix, veurem la seva connexió amb la crisi financera de 2007 i el rol transcendent dels Estats Units en tot això.

Objectius

Els objectius d'aquest mòdul són els següents:

- 1.** Introduir els Estats Units per a comptar amb una base que permeti contextualitzar i comprendre amb èxit les qüestions abordades en el mòdul. Es donaran a conèixer els aspectes clau de la seva història; la seva organització territorial, política i monetària; la seva demografia, i la seva realitat socioeconòmica.
- 2.** Analitzar el sistema productiu nord-americà, destacant-ne les característiques principals i l'evolució recent.
- 3.** Mostrar els trets i les dinàmiques de la seva demografia empresarial.
- 4.** Presentar la situació del comerç internacional nord-americà des del marc institucional en el qual es desenvolupa, com també la caracterització dels seus fluxos comercials.
- 5.** Abordar la competitivitat actual de la seva economia.
- 6.** Posar de manifest el paper dels Estats Units en els canvis del sistema monetari internacional i la financerització de l'economia global.
- 7.** Exposar les causes que han portat a la crisi financera de 2007 i els seus vincles amb la realitat nord-americana.

1. Contextualització: introducció als Estats Units

L'economia d'un país no pot entendre's sense disposar d'un coneixement previ sobre altres aspectes del país en qüestió com ara l'històric, el politicoinstitucional, el demogràfic, etc. Els uns influeixen en els altres i creen un entramat de connexions. Conèixer els trets clau d'aquests aspectes resulta de gran importància per a posar en el seu context els canvis econòmics. En aquest apartat, ens encarregarem d'això.

1.1. Breu ressenya històrica

La història dels Estats Units es podria resumir en una línia: «**de territori colonial a potència hegemònica mundial després de la Primera Guerra Mundial**». En aquest apartat farem un repàs dels fets més rellevants que n'han marcat la història, des del seu inici al segle XVII fins a l'actualitat.

Les **primeres colònies** que es van establir en el que avui coneixem com els Estats Units daten del principi del segle XVII. Virgínia va ser la primera, fundada l'any 1607 per la Corona britànica. Al final d'aquest segle s'hauran creat més de quinze colònies al llarg de la costa atlàntica.

Les colònies estaven dotades d'un estatut real com a territoris anglesos i es dedicaven a la producció de matèries primeres (tabac, arròs, cotó, anyil, fusta...) per a l'exportació. A canvi, la metròpoli exportava manufactures. D'aquesta manera, hi havia una divisió internacional del treball definida, que resultava clarament avantatjosa per a la metròpoli.

Per mantenir aquesta posició, a partir de mitjan segle XVIII, la **Corona britànica** va emprendre una sèrie de mesures per a endurir el seu **domini colonial**. Així, es van augmentar les obligacions tributàries i es va restringir l'autonomia dels territoris americans. Aquesta incloïa la prohibició de les colònies de comerciar entre elles o amb tercers països, i la producció de certes manufactures.

Aquestes imposicions van provocar el descontentament d'una part important dels seus habitants. La rebel·lió de Boston va iniciar el moviment d'emancipació colonial, que va tenir el suport de les tropes franceses.

El 1776, tretze colònies van aprovar la **Declaració de la independència** i van acordar les bases d'un consens constitucional que les convertiria en estats fundadors dels Estats Units d'Amèrica.

El conflicte va durar sis anys més, fins que el 1783 es va signar el Tractat de París, pel qual es consagra la independència del nou país sobirà. El 1787 se celebrarà la Convenció de Filadèlfia, en la qual s'aprova una **constitució federal**, i dos anys més tard, el 1789, George Washington va ser triat primer president de la nació (que en aquell moment tenia no més de quatre milions de persones).

En les dècades següents, la jove nació estendrà les fronteres des del riu Mississipí fins a l'oceà Pacífic, i arribarà a triplicar pràcticament la seva superfície.

Gairebé un segle després de la independència, tindrà lloc un esdeveniment sens dubte determinant en la història nord-americana: la **guerra de Secessió**, enfrontament civil entre els «estats del nord» i els «estats meridionals», que durarà de 1861 a 1865.

En general, aquesta guerra s'associa amb el desacord amb el règim d'esclavitud. Davant l'elecció del nou president Abraham Lincoln, partidari de l'abolició del règim, els estats meridionals –en els quals el treball dels esclaus es considerava fonamental per a la seva economia predominantment agrícola– decideixen separar-se per protegir-se de l'amenaça que això suposava.

No obstant això, la qüestió subjacent al conflicte era la necessitat de definir l'índole política del sistema americà: quina hauria de ser la repercussió de les decisions del Govern federal en els diferents estats i, per tant, la seva autonomia?

Els estats del nord, partidaris de la Unió Federal, surten victoriosos del conflicte i a més aboleixen l'esclavitud a tot el territori. Aquest fet reforçarà la Unió i la concepció dels Estats Units com a **nació**, allunyant-la de ser una mera «agrupació d'estats inconnexos». Serà a més un factor essencial per a la seva futura conversió en potència mundial.

Pel que fa a l'economia, en les dècades prèvies al conflicte tenen lloc una sèrie de canvis que n'augmentaran el dinamisme i assentaran les bases per al seu enlairament posterior: la producció manufacturera augmenta, es produeixen millores tecnològiques, s'incrementa l'acumulació de capital industrial i financer, i millora l'articulació econòmica entre les diferents regions gràcies als progressos en els mitjans de transport. Es parla així de la «revolució industrial americana».

Estats fundadors

Els tretze estats fundadors van ser aquests: New Hampshire, Massachusetts, Nova York, Rhode Island, Connecticut, Pennsilvània, Nova Jersey, Delaware, Maryland, Virgínia, Carolina del Nord, Carolina del Sud i Geòrgia.

En el període comprès entre la guerra de Secessió i l'esclat de la Primera Guerra Mundial, els canvis anteriors es van consolidar, la qual cosa va conduir a la **transformació** de l'estructura econòmica nord-americana. Els Estats Units es converteixen en **un país capitalista central** i se n'aferma el **potencial productiu** sense parió a escala mundial.

Paral·lelament, el desenllaç de la **Primera Guerra Mundial** provoca un gir transcendental en la conformació de l'escenari econòmic internacional. L'estructura de dominació europea que havia prevalgut durant els dos segles anteriors s'enfonsa. L'hegemonia britànica arriba a la fi i els Estats Units passen a ocupar el seu lloc i a convertir-se en la **peça central del tauler econòmic i polític mundial**.

No obstant això, la seva consolidació definitiva tindrà lloc després del final de la Segona Guerra Mundial, quan se celebra la **conferència de Bretton Woods** (1944). En aquesta es creen els tres organismes que permetran als Estats Units executar el seu rol hegemònic en el món capitalista fins a l'actualitat: el Banc Mundial (BM), el Fons Monetari Internacional (FMI) i el GATT (General Agreement On Trade and Tariffs), antecessor de l'Organització Mundial del Comerç (vegeu el subapartat 3.1).

Així mateix, s'establirà el **sistema «patró or-dòlar»**, un altre dels pilars fonamentals del poder nord-americà. El dòlar es convertirà d'aquesta manera en la divisa mundial per excel·lència, i les decisions monetàries preses pels Estats Units tindran un abast global (en el subapartat 5.1 s'explicarà amb més detall aquesta qüestió).

Sistema «patró or-dòlar»

Aquest sistema monetari, també anomenat **sistema Bretton Woods**, va consistir en l'establiment d'un règim de tipus de canvi fixos, en el qual la paritat de les monedes prenia com a referència el dòlar dels Estats Units, que al seu torn mantenia una paritat fixa amb l'or a raó d'1 unça = 35 dòlars.

1.2. Organització política i territorial

Els Estats Units estan formats per **cinquanta estats federals** i un districte federal (Columbia). En conjunt, constitueixen una **república constitucional i federal**.

Figura 1. Mapa físicopolític dels Estats Units

Font: https://nationalmap.gov/small_scale/printable/reference.html#list

La seva **forma de govern** consisteix en una democràcia presidencialista, atesos els poders que la Constitució confereix al president, i es caracteritza per una separació total dels poders executiu, legislatiu i judicial, basada en l'equilibri i el control mutu entre els tres.

El **poder executiu** recau en el president, que és el cap d'Estat i cap de Govern. Cal destacar que l'elecció del president és indirecta, és a dir, es fa per mitjà d'un col·legi electoral. Les seves funcions són les següents:

- L'elecció dels membres del seu gabinet, format pels secretaris de departament –equivalent als ministeris– i caps d'agència, que han de ser confirmats pel Senat.
- L'acció com a comandant en cap de les Forces Armades.
- La signatura de tractats internacionals.
- L'execució de les lleis federals.

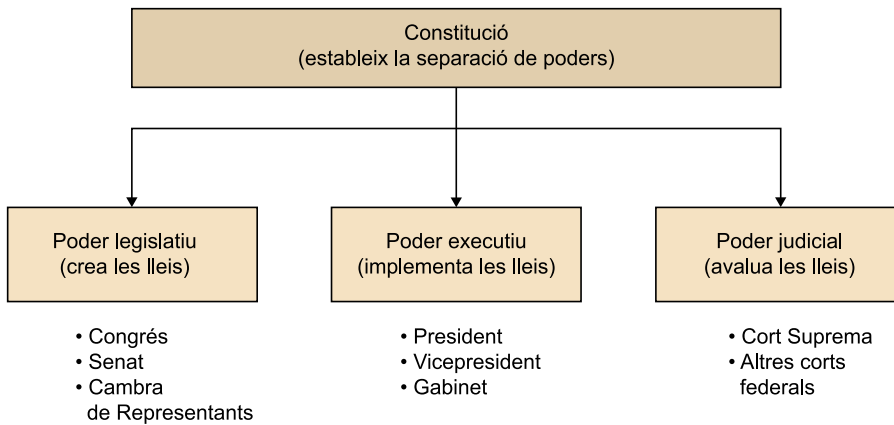
A diferència del que passa en la majoria de les democràcies parlamentàries, els membres del Gabinet no poden ser membres del Congrés.

En el poder executiu, és molt important el paper del **vicepresident**. A més de ser el successor del president en cas de defunció, és el president del Senat. Així mateix, s'encarrega de la participació en les reunions del Consell de Seguretat Nacional i de totes les funcions que el president li encomani.

Bipartidisme als EUA

Després de més de dos-cents anys d'existència, s'ha consolidat en el sistema democràtic constitucional dels Estats Units l'alternança en el Govern dels dos grans partits, el Republicà i el Demòcrata.

Figura 2. Representació del sistema de govern nord-americà

Font: Guia oficial d'informació i serveis del Govern dels Estats Units, <https://www.usa.gov/espanol/>

El **poder legislatiu** resideix en el Congrés, que al seu torn està compost pel Senat (format per cent senadors, dos per cada estat) i la Cambra de Representants (formada per quatre-cents trenta-cinc membres amb vot proporcional a la població dels estats que representen).

Tant senadors com representants són elegits per **sufragi universal directe**. Les eleccions tenen lloc cada dos anys per al cas de la Cambra de Representants, i cada sis en el cas del Senat.

El **procés legislatiu** funciona de la manera següent: els projectes de llei són introduïts pels congressistes en totes dues cambres. Les lleis han de ser aprovades per totes dues cambres i ratificades pel president. D'aquesta manera, el president manca d'iniciativa legislativa, però sí té dret de veto. En aquest cas, la llei solament es pot aprovar si aconsegueix una majoria favorable de 2/3 dels vots en totes dues cambres.

Cal tenir present, doncs, que en un règim presidencialista el poder executiu està completament separat del poder legislatiu: el president és elegit directament pels votants en eleccions presidencials independents de les eleccions de la legislatura, i no hi ha vinculació entre el poder executiu i el partit polític majoritari al Congrés.

Finalment, el **poder judicial** es reparteix entre els tribunals federals i els estatals. En general, els primers tenen competències sobre qüestions com les violacions de la Constitució o lleis federals, controvèrsies entre estats o amb estats estrangers, fallides, drets d'autor i dret marítim, i casos amb diversitat de

jurisdicció. No obstant això, la majoria dels casos es tramiten en els segons – els tribunals estatals–, encarregats de les qüestions relatives al dret mercantil, contractual, de responsabilitat, etc.

El **Tribunal o Cort Suprema** és la màxima institució jurídica de la nació i l'únic tribunal establert per la Constitució. Aquest consta de nou magistrats nomenats pel president i aprovats pel Senat. La Cort Suprema té capacitat de veto legislatiu i d'impugnació de les accions que consideri inconstitucionals.

1.3. Organització monetària: la Reserva Federal i el dòlar

L'organització monetària dels Estats Units gira entorn de la seva divisa, el **dòlar** –el qual, com ja hem comentat i sobre el qual aprofundirem en l'apartat 5, constitueix una «divisa d'abast internacional»–, i la **Reserva Federal**.

La Reserva Federal (també anomenada Fed) és el banc central dels Estats Units. Creada l'any 1913 pel Congrés, té com a objectiu promoure un sistema financer i monetari sòlid i segur.

Dins de la Fed, el **Consell de Governadors**, establert a Washington D. C., és la institució central. Està format per set membres, elegits pel president i confirmats pel Senat dels Estats Units. La Fed inclou, a més, dotze bancs regionals distribuïts per tot el territori nacional, i altres bancs auxiliars que li permeten complir amb les seves funcions.

Aquestes funcions són les següents:

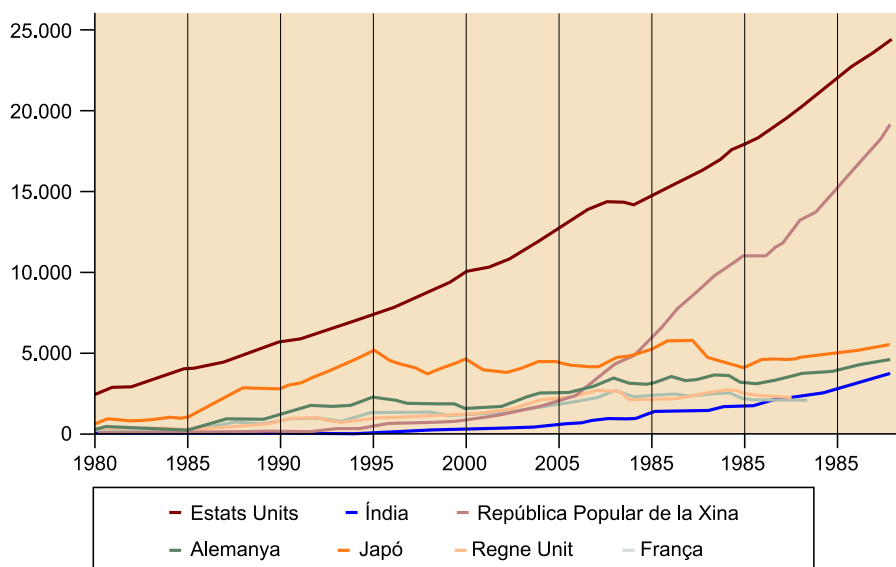
- Encarregar-se de la **política monetària** dels Estats Units, la qual cosa inclou influir en els tipus d'interès i l'oferta monetària i creditícia. Aquesta és probablement la funció de més envergadura que exerceix la Fed.
- Fomentar l'**estabilitat del sistema financer** i minimitzar el risc sistèmic mitjançant el seu **monitoratge**, tant als Estats Units com a l'exterior.
- Promoure la **seguretat i solidesa** de les **institucions financeres** de manera **individual**, monitorant-ne l'impacte en el conjunt del sistema financer.
- Contribuir a l'**eficiència i seguretat del sistema de pagaments** mitjançant serveis a la indústria bancària i al Govern nord-americà que facilitin les transaccions i els pagaments en dòlars.
- Facilitar la **protecció dels consumidors** per mitjà de la supervisió, la recerca i l'anàlisi de les noves tendències de consum, el desenvolupament de noves activitats econòmiques i l'administració de les regulacions i lleis relacionades amb aquests.

1.4. Principals indicadors macroeconòmics, demogràfics i socials

1) El **producte interior brut (PIB)**. L'economia nord-americana és la més important del món, si prenem com a referència el producte interior brut (PIB). L'any 2018, el PIB dels Estats Units va assolir la xifra de 20.513 bilions de dòlars.

D'aquesta manera, supera en aproximadament 7.055 bilions el següent en la llista, la Xina (13.457 bilions de dòlars en aquest mateix any), i és quatre vegades més que el PIB del Japó (5.071 bilions de dòlars).

Figura 3. Evolució del PIB de les principals economies del món, 1980-2017 (preus corrents en milions de dòlars)

Font: FMI i Fòrum Econòmic Mundial

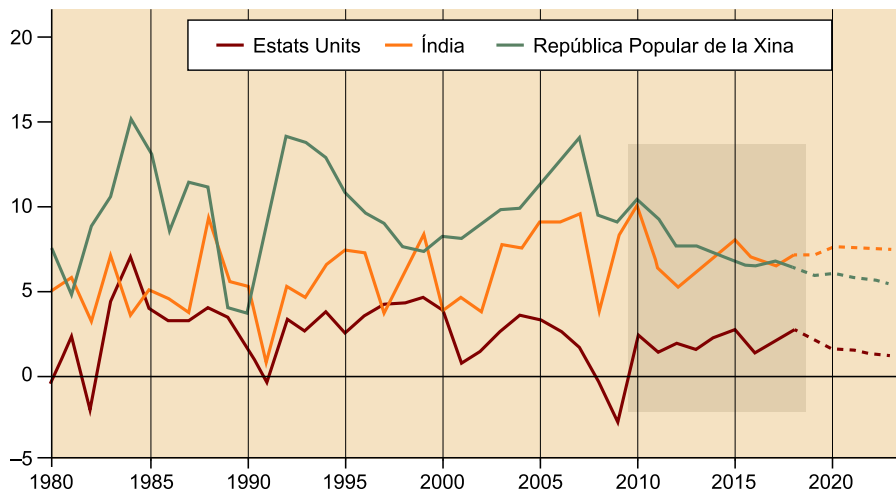
Si fem una **ponderació del PIB nord-americà** en relació amb el PIB mundial, veurem que representa gairebé un quart del total (24,18%). La Xina i el Japó representarien un 15,86% i un 5,98% respectivament.

El pes de l'economia nord-americana es pot equiparar en gran manera al de la Unió Europea, la qual va representar un 22,12% del PIB total mundial el 2018.

Les dades anteriors testifiquen l'hegemonia nord-americana actual. No obstant això, la continuarà tenint en el futur? Les **previsions sobre aquesta qüestió** són objecte de debat. El fort creixement de la Xina, el PIB de la qual s'ha incrementat en els últims anys a un ritme d'entre el 10% i el 6% –en contrast amb el creixement dels Estats Units, que ha oscil·lat entre el 2,6% i 2,9% en el mateix període–, deixa entreveure la possibilitat d'un canvi de paradigma.

Tal com mostra la figura 4, malgrat la disminució del ritme de creixement del PIB xinès, aquest continua essent significativament elevat. Així mateix, cal destacar el cas de l'Índia, amb una taxa de creixement que es troba entre les més altes del món, la qual cosa en reflecteix el creixent protagonisme en el marc de l'economia mundial.

Figura 4. Creixement anual del PIB real, 1980-2017

Font: FMI i Fòrum Econòmic Mundial

2) Població. Segons les últimes dades disponibles, la població dels Estats Units se situa en **324.459 milions** (dada de 2017). Aquesta xifra els situa com el **tercer país més poblat del món**, després de la Xina, que aquest mateix any tenia 1.409,517 milions d'habitants, i l'Índia (1.339,180 milions).

Com podem observar, si bé tots tres països destaquen per estar altament poblats, la distància entre els dos primers –que acaparen gairebé el 18,66% i 17,74% del total d'habitants del món– i els Estats Units és significativa. La població nord-americana representa prop del 5% de la mundial.

3) Indicadors socioeconòmics. L'economia nord-americana es caracteritza per uns nivells de desocupació relativament baixos. El 2014, la desocupació va ser del 6,4%, i a partir de 2015 s'ha situat sense excepció per sota del 4,9%. L'any 2017, el percentatge d'aturats respecte a la població activa va ser del 4,1%.

Encara que un nivell baix de desocupació sol entendre's com un símptoma del «bon estat de salut» d'un país, el benestar de la societat va més enllà dels indicadors laborals i hi ha altres aspectes que han de tenir-se en compte.

L'índex de desenvolupament humà (IDH), promogut per les Nacions Unides, vol recollir diferents aspectes que reflecteixen aquest benestar. Per a això, es construeix a partir de quatre indicadors que pertanyen a tres pilars en els quals descansaria el benestar dels ciutadans. La taula 1 recull aquests indicadors.

Taula 1. Composició de l'índex de desenvolupament humà (IDH)

Pilar	Indicador
Salut	Esperança de vida en néixer
Educació	<ul style="list-style-type: none"> Nivell mitjà d'anys escolaritzats Anys d'instrucció esperats
Renda	Renda per càpita

L'any 2017, els Estats Units van ocupar el lloc 13è. en el rànquing d'IDH, amb una puntuació de 0,924.

Índex de desenvolupament humà

L'IDH oscil·la entre valors que van de 0 a 1. Com més a prop de l'1 estigui el valor de l'indicador, més alt es considera el nivell de desenvolupament humà.

No obstant això, atesa la incapacitat del quart indicador –renda per càpita– per a mostrar el nivell de desigualtat, cada vegada s'empra més l'anomenat **IDH ajustat per la desigualtat**, en el qual s'ajusta en relació amb l'índex de Gini.

Índex de Gini

L'índex de Gini és un indicador que mesura la desigualtat en la distribució de la renda d'un país a partir de la seva comparació amb una distribució perfectament igualitària. L'índex de Gini pren el valor 0 quan no hi ha desigualtat (i per tant la renda es distribueix igualitàriament entre els individus), i 100 quan hi ha una desigualtat total (un sol individu rep el total de la renda nacional).

L'IDH ajustat per la desigualtat va fer que els Estats Units retrocedissin dos llocs en el rànquing a causa de la desigualtat que persisteix en aquesta nació. El 2017, l'índex de Gini va marcar 0,44.

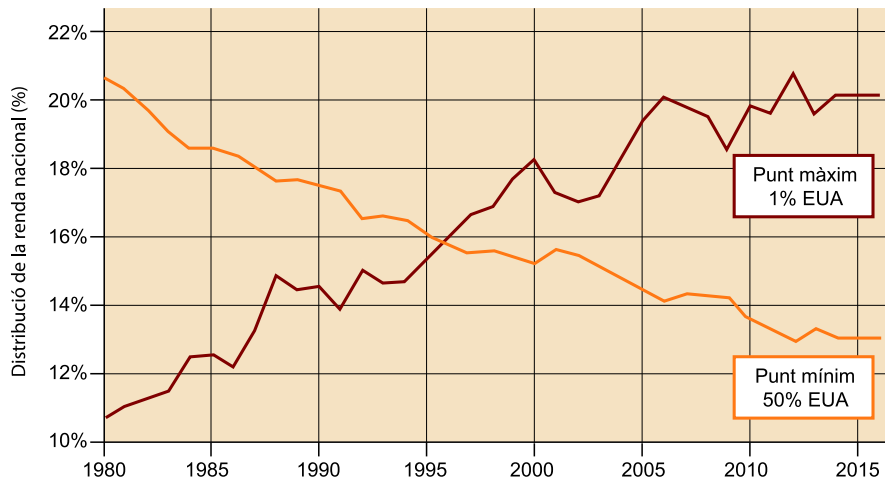
La **desigualtat de la renda** és un fet que preocupa cada vegada més en la realitat nord-americana. Segons el *World Inequality Report*, els Estats Units es troben entre els països amb nivells de desigualtat més elevats. L'any 2014, l'1% més ric de la població va acaparar el 20,2% de la renda total nacional, mentre que al 50% més pobre li va correspondre solament el 12,5%.

Tal com mostra la figura 5, aquest fenomen s'ha anat accentuant des dels anys vuitanta del segle passat. Des d'aleshores, l'1% més ric ha augmentat incessantment el seu percentatge de renda.

La combinació d'un règim fiscal cada vegada menys progressiu i un sistema de transferències que ha afavorit a la classe mitjana ha provocat que aquestes mesures hagin mantingut a la baixa la tendència del sector de la població amb menys recursos.

Finalment, cal destacar que si bé la participació femenina ha contribuït a contrarestar l'increment de la desigualtat, l'anomenat «sostre de vidre» continua essent un obstacle important en la societat nord-americana. Del *top* 1% de la renda del treball, el 85% ha correspost als homes.

Figura 5. Distribució de la renda entre el top 1% més ric i el 50% de la població més pobre als Estats Units, 1980-2016 (%)

Font: WID

En comparar aquesta situació amb l'europea, podem constatar efectivament la gravetat del cas nord-americà. L'any 2016, si bé el top 1% més ric europeu rebia el 12% de la renda total nacional, aquesta xifra va assolir el 20% en el cas nord-americà.

2. El sistema productiu

En aquest apartat abordarem l'aspecte productiu de l'economia nord-americana. D'una banda, destacarem la dotació de recursos naturals de la qual gaudim, una riquesa determinant per a l'èxit de certs sectors de la seva economia. D'altra banda, n'analitzarem l'estructura productiva, assenyalant les característiques principals de cada sector i la seva evolució recent.

2.1. Recursos naturals

El territori nord-americà comprèn una extensió de gairebé 9,4 milions de km², amb una longitud de nord a sud de 4.500 km² i de 2.500 km² d'est a oest. La seva disposició orogràfica i els litorals costaners permeten la presència d'una gran varietat de climes, sòls i vegetació. Aquesta conformació del territori presenta avantatges considerables en termes de recursos econòmics.

En primer lloc, destaca l'**abundància de terres aptes per al cultiu**. Sobre un total de 906 milions d'hectàrees, la superfície agrària n'ocupa uns 430 (un 43%). Aquest percentatge és molt superior al de l'Europa occidental o al de Rússia. A més de l'abundància, la terra és d'una qualitat mitjana bastant alta, la qual cosa permet gran varietat d'activitats agropecuàries.

En segon lloc, cal esmentar les **dotacions d'aigua** disponible per a satisfer les necessitats humanes, l'ús agrari i hidroelèctric i el transport, entre altres. No obstant això, els recursos aquífers es distribueixen de manera desigual pel territori i això té un impacte clar entre regions.

Un altre avantatge és la riquesa en **recursos miners**. Malgrat l'esgotament de molts jaciments durant la segona meitat del segle XX, els Estats Units continuen essent un productor rellevant de coure, ferro, plom, zinc, plata, molibdè, or i altres metalls.

Així mateix, al territori nord-americà es troben reserves importants de **recursos energètics**, com el petroli o el gas natural. Aquesta dotació ha permès als Estats Units ser una potència mundial en la seva producció. Aquest aspecte s'abordarà amb més detall en el subapartat 2.2.2.

2.2. Estructura sectorial de la producció. Evolució i situació actual

De la mateixa manera que en el cas europeu, l'economia nord-americana ha experimentat un procés de terciarització en les últimes dècades, si bé presenta certes particularitats. En aquest apartat farem una revisió dels canvis que han experimentat els diferents sectors econòmics, identificant les tendències principals i les característiques actuals.

2.2.1. Sector agrari

A diferència del que ha passat a la Unió Europea, el pes del **sector agrari** nord-americà no ha experimentat un descens tan acusat en els últims anys, sinó que la seva caiguda ha estat més suau. Segons les dades del BEA, l'any 2008 el seu pes en el PIB total dels Estats Units va ser de l'1,39%, i el 2017 –gairebé deu anys més tard– de l'1,27%.

Si n'observem l'aportació a l'economia nord-americana en termes de valor afegit, observarem una tendència similar. L'any 1998, la contribució de les activitats agràries va ser d'un 1,21%, mentre que el 2008 i el 2017 la xifra va ser de l'1,00% i 0,87% respectivament.

L'**agricultura nord-americana** es caracteritza per un alt grau d'especialització i l'orientació al mercat internacional. És a dir, la producció agrícola se centra en pocs productes, els més importants dels quals són la soia, el blat de moro, la llet, les ametlles, els festucs, les maduixes, els nabius i el llúpol.

La majoria d'aquesta producció es destina a l'exportació: més de la meitat de la producció es ven en els mercats internacionals. Això ho potencia la política agrària del país. Aquest tret s'ha accentuat molt significativament en els últims anys: de 2007 a 2017, les exportacions de productes agraris han augmentat un 56%.

Un altre tret del sector agrari nord-americà és la inclinació pels **productes modificats genèticament**, fins al punt de ser un dels països amb un percentatge més elevat de cultius transgènics.

2.2.2. Sector secundari

El **sector secundari** representa en l'actualitat el 18,15% del valor afegit de l'economia nord-americana (2017, BEA), incloent les activitats mineres (1,38%), les relacionades amb els subministraments d'energia i aigua (1,58%), la construcció (4,01%) i les manufactures (11,19%).

Bureau of Economic Analysis

El BEA és l'organisme oficial dels Estats Units que s'encarrega de les dades estadístiques de l'economia nord-americana.

El pes d'aquest sector ha disminuït també en relació amb el conjunt de l'economia, tal com mostra la taula 2, caient ininterrompudament des del 23,14% el 1998 al 18,15% el 2017.

Taula 2. Evolució del valor afegit per subsectors, 1997-2017 (% PIB)

	1998	2008	2017
Sector secundari	23,14%	20,96%	18,15%
Mineria	-	2,67%	1,38%
Energia i aigua	-	1,64%	1,58%
Construcció	-	4,41 %	4,01%
Manufactures	16,02%	12,24%	11,19%

Font: elaboració pròpia amb dades del Banc Mundial i del Bureau of Economic Analysis

Aquest fenomen ha estat comú a tots els subsectors, si bé és la producció de **manufactures** la que més preocupa. El valor afegit que representa aquest subsector en relació amb el total ha disminuït bruscament en gairebé un 5%. Aquest descens ha tingut un fort impacte en l'esfera laboral: en els últims trenta anys, el nombre de llocs de treball ha disminuït un 37%.

D'altra banda, el sector manufacturer nord-americà destaca per la gran varietat d'activitats que comprèn. Les més importants són la fabricació de maquinària elèctrica i electrònica, la indústria química, la indústria automobilística, la maquinària industrial i la producció d'aliments.

La **construcció** és la segona activitat per importància del sector secundari. L'any 2017 va aportar el 4,01% del valor afegit total del país.

En fer un breu repàs de l'evolució del seu pes, observem que ha presentat diferents tendències en les últimes dècades. Així, la construcció d'habitatges nous va créixer interrompidament fins al 2005, i el 2006 es va iniciar una ralentització en el seu creixement. No obstant això, després de la crisi del 2008, la construcció experimenta una forta caiguda i toca mínims l'any 2011, quan va representar el 3,37% del valor afegit total. A partir d'aquest moment, el seu pes començarà a recuperar-se gradualment fins a la xifra actual.

En relació amb la **mineria**, tal com s'avançava en l'apartat anterior, els Estats Units disposen d'importants reserves de minerals. Segons l'Associació Nacional de Minería dels Estats Units, és el setè productor mundial de metalls i minerals industrials, i es troba en el *top ten* de productors d'or, plata, coure i zinc.

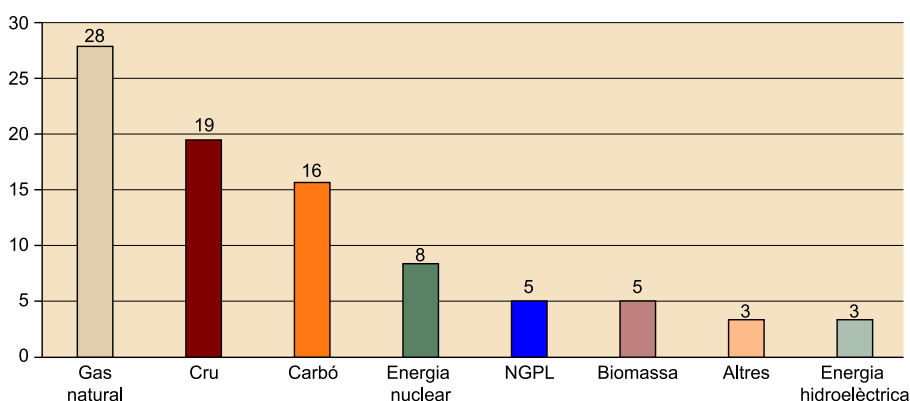
No obstant això, l'activitat minera té un pes poc significatiu en l'economia nord-americana, que a més s'ha reduït en els últims anys. Si el seu valor afegit va ser d'un 2,67% el 2008, en l'actualitat és solament de l'1,38%.

Finalment, el **sector energètic** representa, igual que el miner, una petita part del valor afegit total. Tal com reflecteix la taula 2, va ser de l'1,58% el 2017.

Malgrat això, els Estats Units són líders mundials en la producció d'energia i destaquen principalment en el petroli i el gas natural. Les reserves de cru al territori nord-americà i la introducció de noves tècniques –com el *fracking* o fracturació hidràulica– han permès que els Estats Units hagin sobrepassat l'Aràbia Saudita com a productor principal de petroli. L'any 2017, la producció nord-americana va ser de 15,65 milions de barrils al dia (16% de la quota mundial), enfront del 12% de l'Aràbia Saudita o l'11% de Rússia.

Així mateix, lidera el rànquing dels productors de gas natural des de l'any 2009, moment en el qual va sobrepassar a Rússia. Des de llavors, la producció ha augmentat en un 60%, la qual cosa ha consolidat aquesta posició inexorablement. El 2016, la producció nord-americana era de prop de tretze milions de barrils de petroli equivalent/dia enfront dels deu de Rússia.

Figura 6. Producció d'energia primària per fonts dels Estats Units, 2018 (quadrilions d'unitats tèrmiques britàniques, BTU)

Font: Energy Information Administration (EIA)

British thermal units

Les unitats tèrmiques britàniques (BTU, per les seves sigles en anglès, *british thermal units*) tenen una equivalència d'1.055 kilojoules per unitat.

Malgrat els avenços en matèria d'energia renovable (especialment en la solar, en la qual s'està invertint més), la producció energètica procedent de fonts no renovables és indubtablement protagonista als Estats Units (figura 6). Aquest fet és de summa importància en el context actual, en el qual la crisi mediamiental exigeix la transició a models de producció i consum més sostenibles.

2.2.3. Sector serveis

Als Estats Units, igual que a Europa, les activitats del sector terciari o serveis són les que representen el major pes en l'economia. En termes de valor afegit, l'any 2016 van aconseguir el 79,5% del total, la qual cosa va convertir l'economia nord-americana en una de les més «terciaritzades» del món.

En comparació amb els països de l'OCDE, aquest any ocupava el tercer lloc, tan sols darrere de Luxemburg (86,8%) i el Regne Unit (79,6%).

Aquesta xifra ha anat **augmentant significativament durant les dues últimes dècades**, amb certes interrupcions, essent d'especial rellevància la caiguda experimentada després de la crisi financera de 2008. En conjunt, el pes del valor afegit en relació amb el total de l'economia s'ha incrementat en gairebé un 5% des de 1997, quan representava el 74,7%.

Taula 3. Evolució del valor afegit de les activitats del sector terciari nord-americà, 1997-2017 (% PIB)

	1997	2007	2016
Sector serveis	74,7%	76,5%	79,0%
Comerç, transport, allotjament i restauració	17,5 %	16,4%	16,6%
Informació i comunicació	5,4%	5,9 %	6,3%
Finances i assegurances	6,8%	7,3%	7,6%
Serveis immobiliaris	11,4%	12,1%	12,7%
Serveis professionals i científics	10,1%	11,3%	11,1%
Administració pública, defensa, educació, salut i treball social	20,4%	20,9%	21,8%

Font: elaboració pròpia amb dades de l'OCDE

En el si del sector terciari nord-americà podem identificar diferències significatives entre les activitats que el componen, tant en el seu pes com en la seva trajectòria.

A diferència de la tendència conjunta del sector, la categoria **comerç, transport, allotjament i restauració** ha experimentat un lleuger descens en termes de valor afegit pel que fa a la resta de les activitats, en passar d'un 17,5% el 1997 al 16,6% actual. No obstant això, el seu pes continua essent alt.

Els serveis **d'informació i comunicació; finances i assegurances; serveis immobiliaris, i serveis professionals i científics** expliquen l'augment de pes del sector en conjunt, ja que tots presenten un augment net, tal com mostra la taula 3. Cal subratllar que aquestes quatre categories d'activitats representen conjuntament un 37,75% del valor afegit total de l'economia nord-americana.

Finalment, les activitats relatives a l'**Administració pública, defensa, educació, salut i treball social** també han anat augmentant el seu pes al llarg dels últims anys, i han passat d'un 20,4% el 1997 a un 21,8% el 2016.

2.3. El teixit empresarial dels Estats Units

En aquest subapartat veurem els trets principals que caracteritzen el teixit empresarial nord-americà, abordant, d'una banda, les seves dimensions –nombre d'empleats– i, d'una altra, la demografia empresarial –entrades, sortides i supervivència d'empreses.

2.3.1. Dimensions

Segons les últimes dades sobre la grandària de les empreses als Estats Units, les que tenen menys de quatre empleats són la forma dominant. La taula 4 conté les xifres per a l'any 2016, i s'hi pot observar que el 61,55% encaixaven en aquesta categoria.

Si se sumen els grups d'empreses de 5 a 9 empleats i les que no sobrepassen els 20, observem que prop del 90% del teixit empresarial nord-americà està compost per empreses el nombre de treballadors de les quals va de 0 a 20. Paral·lelament, tan sols un 1,85% de les empreses sobrepassen els 100 empleats.

Així doncs, hi ha una similitud significativa amb la situació europea, en què la majoria de les empreses, com sabem, són pimes.

Taula 4. Dimensions de les empreses nord-americanes per nombre d'empleats (2016)

Empleats	Empreses	Percentatge
Total	5.954.684	100%
0-4	3.665.182	61,55%
5-9	1.013.878	17,03%
10-19	626.900	10,53%
<20	5.305.960	89,11%
20-99	538.283	9,04%
100-499	90.742	1,52%
<500	5.934.985	99,67%
500+	19.699	0,33%

Font: elaboració pròpia amb dades del cens dels EUA

2.3.2. Demografia empresarial

L'entrada i sortida d'empreses en el mercat nord-americà està marcada per forts alts i baixos en les últimes dècades, tant per la part de les entrades com per la de les sortides. Malgrat això, podem identificar les etapes següents:

1) De 1993 a 2007 es va registrar una tendència positiva d'entrades i sortides. Les entrades van ser superiors a les sortides, de la qual cosa va resultar **una creació neta d'empreses** (de prop de cinquanta mil de mitjana anual). Solament el 2001 es va trencar aquesta tendència.

2) **Entre els anys 2008 i 2009**, després de la crisi financera, les tendències es van invertir. L'entrada d'empreses va caure igual que la sortida –que va registrar la seva xifra més alta en tot el període, aconseguint les dues-centes cinquanta mil empreses. Com a conseqüència, el saldo va ser negatiu.

3) **De 2009 endavant**, totes dues partides s'han caracteritzat per presentar fortes pujades i baixades, si bé a partir de 2013 les entrades van iniciar un procés de creixement i van superar notablement les sortides. El dinamisme empresarial sembla que comença a recuperar-se de manera més consistent.

En relació amb la supervivència de noves empreses, els fets estilitzats que ja coneixem es compleixen també per a la realitat nord-americana. Solament la meitat de les noves empreses sobreviuen fins al cinquè any de vida.

Una altra dada que ens pot donar pistes sobre la supervivència empresarial és el **nombre d'empreses d'un any de vida** que hi ha operant en el mercat. Als Estats Units, aquestes empreses van augmentar constantment fins a l'any 2006, fins a superar la xifra de set-centes mil. A partir d'aquest moment, i fins a ben passada la crisi, han experimentat –com caldria esperar– un descens important (entorn de les cinc-centes seixanta mil). Des de llavors, les xifres s'han recuperat, i en l'actualitat se situen en nivells propers al període precrisi.

3. Comerç exterior

Els Estats Units estan entre els tres principals actors del comerç internacional, al costat de la Xina i la Unió Europea.

El comerç exterior és una part important de les seves activitats. El volum d'exportacions i importacions de béns i serveis va representar el 27,2% del PIB el 2017. No obstant això, cal destacar que aquest volum és molt més petit que en les economies europees, per a les quals les activitats comercials tenen un pes molt més elevat.

En aquest apartat veurem els trets que defineixen el comerç exterior nord-americà de les últimes dècades. En primer lloc, explicarem el marc institucional en què tenen lloc les seves transaccions exteriors, és a dir, els acords comercials que manté amb altres països.

A continuació, abordarem el comerç de béns i de serveis, prestant especial atenció al seu pes, la tipologia de productes i els principals socis comercials. Així mateix, veurem la balança comercial i el pes en relació amb la resta de l'economia. Finalment, analitzarem la participació nord-americana en les cadenes globals de valor (GVC).

3.1. Acords de lliure comerç

Els **acords o tractats de lliure comerç** tenen com a objectiu l'eliminació o reducció substancial dels aranzels. Segons el nombre de països participants es classifiquen en multilaterals (entre països a escala mundial), regionals (entre tres o més països d'una regió) o bilaterals (entre dos països).

Al llarg del temps, els Estats Units han anat signant acords amb nombrosos països per facilitar les seves exportacions i importacions. Aquests acords són un element determinant del comerç exterior nord-americà, adaptant-se i modelant al mateix temps la direcció de les seves transaccions comercials.

1) **Acords multilaterals.** Els Estats Units són membres de l'**Organització Mundial del Comerç (OMC)**, que té com a objectiu el foment del lliure comerç a escala mundial mitjançant la promoció d'acords entre tots els països. En l'actualitat, 164 països formen part de l'OMC.

Organització Mundial del Comerç

L'OMC es va crear el 1995, essent la seva antecessora el GATT (General Agreement on Trade and Tariffs), acord que data de 1947 i del qual els Estats Units van ser els promotors

principals. Després de múltiples rondes de negociacions en les quals es va aconseguir avançar en la liberalització comercial, el paper de l'OMC travessa un moment crític en l'actualitat a causa del fracàs de l'última ronda de negociacions, la Ronda de Doha, iniciada el 2001. A causa d'això, en els últims anys han proliferat els acords bilaterals.

2) Acords regionals. Dels acords regionals, el **North America Free Trade Agreement (NAFTA)** és sens dubte el més important per al comerç nord-americà. Aquest acord es va signar entre els Estats Units, el Canadà i Mèxic el 1994, i actualment està en procés de renegociació.

Un altre acord del qual els Estats Units formen part és el **CAFTA-DR**, juntament amb els cinc estats de l'Amèrica Central (Nicaragua, Guatemala, Hondures, El Salvador i Costa Rica) i la República Dominicana. Signat el 2005, la seva entrada en vigor no es va produir fins al 2009.

Els Estats Units també estan vinculats comercialment a la regió de l'Àfrica subsahariana per mitjà de la Llei **AGOA (African Growth and Opportunity Act)** de 2000. Aquesta llei permet, entre altres qüestions, concessions aranzelàries unilaterals per part dels Estats Units amb els països de la regió.

A més dels acords regionals vigents esmentats fins ara, els Estats Units han intentat negociar sense èxit amb les regions de l'Amèrica del Sud, la Unió Europea (mitjançant el Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP, les negociacions del qual estan parades sota la presidència de Donald Trump) i Àsia (amb la qual el 2016 signa el Trans-Pacific Partnership –TTP– Agreement, del qual els Estats Units s'han retirat sota el mandat d'aquest president).

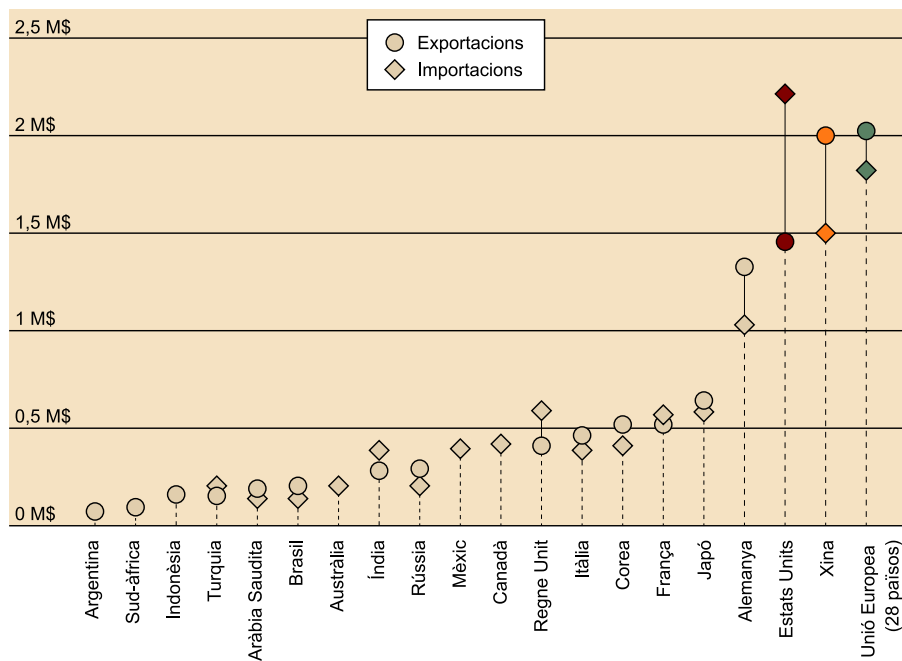
3) Acords bilaterals. De manera bilateral, els Estats Units han signat acords de lliure comerç amb Israel (1985), Jordània (2001), Xile i Singapur (2004), Austràlia (2005), el Marroc (2009), Baréin (2006) i Oman (2009), el Perú (2009) i Colòmbia (2012).

3.2. Comerç de béns

Els Estats Units són el país capdavanter en importacions de béns a escala mundial, i el segon amb un major volum d'exportacions, solament superat per la Xina (figura 7).

El valor total de les importacions va ser de 2.409,495 milions de dòlars el 2017, la qual cosa suposa un 13,37% del total mundial. En el cas de les exportacions, la xifra va ser de 1.546,735 milions de dòlars, la qual cosa representa un 8,72%.

Figura 7. Exportació i importacions totals de béns per país, 2016 (milions de dòlars)

Font: OCDE

3.2.1. Tipologia dels béns

En relació amb la tipologia de producte, en les **importacions** destaquen les **manufactures**, que van representar el 79% del total el 2016. Dins d'aquesta categoria, els ítems importats principals són els automòbils de motor –producte amb més volum d'importacions– i els aparells de telefonia.

La resta de les importacions va correspondre a fuels i minerals (9,2%), productes agrícoles (7,1%) i altres importacions (4,8%).

Respecte a les **exportacions**, les manufactures també lideren el rànquing, amb un volum del 74,9% en aquest mateix any. Destaquen en aquesta categoria els automòbils de motor i els components de motors.

No obstant això, el principal producte exportat és el petroli. En conjunt, la categoria de fuels i minerals representa un 8,7%. La resta de les exportacions corresponen a productes agrícoles (un 11,1%) i a altres exportacions (categoria en la qual s'inclouen un conjunt de productes no recollits en les categories anteriors, un 5,2%).

3.2.2. Socis comercials

Els països amb els quals els Estats Units duen a terme la majoria de les operacions comercials internacionals de béns són els països membres de la Unió Europea, la Xina, el Canadà i Mèxic.

En el cas de les **importacions**, la Xina és el principal país d'origen, d'on provenen un 21,8% del total (2017). La segueixen la Unió Europea (18,5%), Mèxic (13,2%) i el Canadà (12,7%).

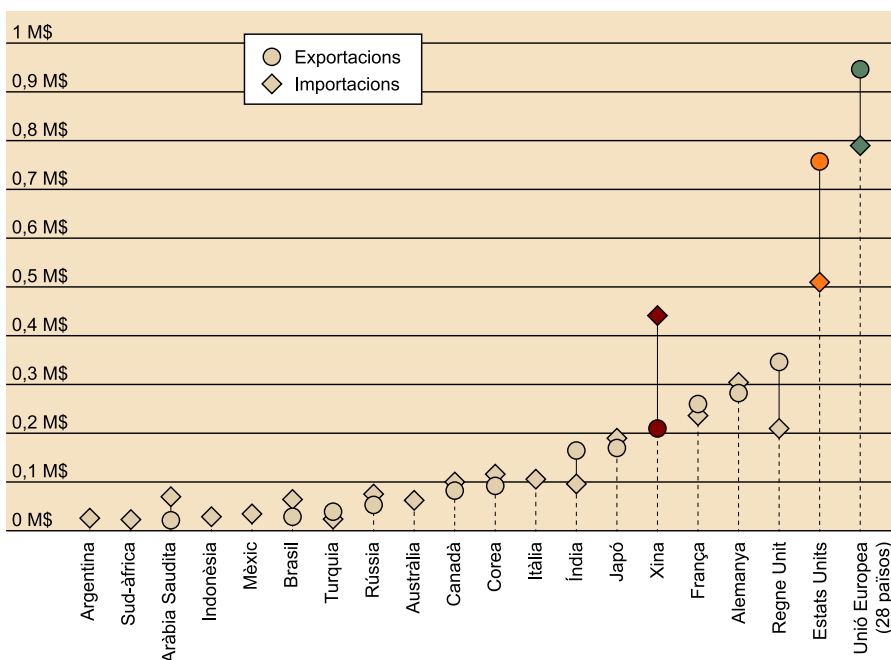
Mentrestant, la Unió Europea i el Canadà són les destinacions més importants de les **exportacions** de béns nord-americanes. A aquestes regions es van dirigir en tots dos casos un 18,3% del total el 2017. Mèxic i la Xina ocupen els llocs següents en la llista, amb un 15,7% i un 8,4% respectivament.

3.3. Comerç de serveis

Els Estats Units són indiscutiblement el país capdavanter en el comerç mundial de serveis, i són alhora el primer importador i exportador, tal com mostra la figura 8.

L'any 2017, les exportacions de serveis van assolir la xifra de 761,724 milions de dòlars (un 14,43% del total mundial) i les importacions, un 516,018 (10,17%).

Figura 8. Exportació i importacions de serveis totals per país, 2016 (milions de dòlars)

Font: OCDE

3.3.1. Tipologia dels serveis

Respecte a les **exportacions**, els serveis de **viatge** –excloent els que tenen finalitats educatives– són la categoria que gaudeix de més pes. L'any 2017 van representar el 26,42% del total.

Balança comercial

L'any 2017, la balança comercial nord-americana va ser negativa (-617.064,00 dòlars, la qual cosa representa un -2,4% del PIB). Des dels anys vuitanta, el dèficit comercial és un tret característic de l'economia dels Estats Units. Aquest fenomen respon a la forta caiguda de la producció manufacturera, que s'explicarà amb més detall en l'apartat 5.

Nota

Noteu que el volum del comerç de serveis és significativament més petit que el de béns. En el cas de les importacions, representen aproximadament un quart, mentre que les exportacions de serveis suposen prop de la meitat.

Els serveis relatius a la **propietat intel·lectual** van tenir un valor del 16,09%, proper al de **serveis financers** (13,74%). Al costat de la categoria d'altres **serveis comercials** (21,61%) i serveis **d'assegurances** (2,26%), van representar més de la meitat de les exportacions de serveis nord-americans a l'exterior.

Els **serveis de transport** també són rellevants, amb un valor de l'11,11% del total.

Pel que fa a les **importacions**, els serveis de **viatge** continuen essent els de més pes (un 24,89% del total en aquest mateix any). No obstant això, en la resta de la categoria trobem diferències significatives en comparació amb les quotes de les exportacions.

Els **serveis d'assegurances** van augmentar considerablement el seu pes: les importacions d'aquest tipus de servei van representar el 9,34% el 2017. Contràriament, els Estats Units importen molts menys **serveis financers** dels que exporten (el seu valor va ser del 5,33%). Així mateix, els serveis relatius a la **propietat intel·lectual** representen un pes considerablement més baix (9,45%). Finalment, la categoria **d'altres serveis comercials** té una quota similar a la de les exportacions (19,24%).

Quant a les importacions de **serveis de transport**, van representar el 18,76% del total, essent també superiors al cas de les exportacions.

3.3.2. Socis comercials

En el cas de transaccions internacionals de serveis, la **Unió Europea** és indubtablement el soci principal dels Estats Units, que acapara, com veurem a continuació, la quota més alta tant d'importacions com d'exportacions. El Canadà, el Japó, la Xina i l'Índia també són rellevants, encara que en menys mesura.

El 2017, el 31,4% de les **exportacions** de serveis nord-americans es van dirigir a la Unió Europea. La segueixen la Xina i el Canadà, que representen un 7,3% en tots dos casos, i en menys mesura el Japó (5,9%) i Suïssa (4,4%).

En el cas de les **importacions**, la Unió Europea també és l'origen principal, amb un 34,8% aquest mateix any. El Canadà és el següent en la llista, ja que importa un 6,1% dels serveis nord-americans, seguit del Japó (5,7%) i l'Índia (5,3%).

3.4. Participació en les cadenes globals de valor

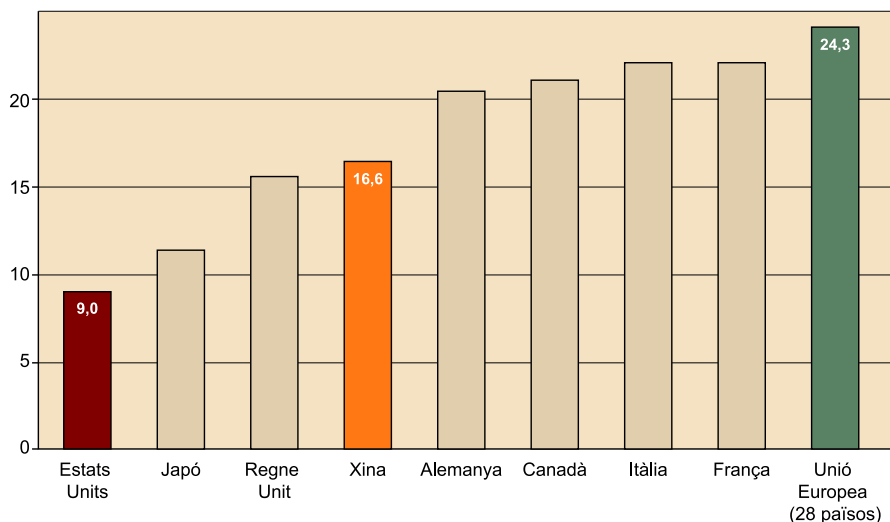
Com ja sabem, la participació d'una determinada economia en les **cadenes globals de valor** (GVC) pot mesurar-se o bé per mitjà del TiVA (valor afegit importat/exportat), o bé observant el pes dels béns intermedis en relació amb les importacions i exportacions totals.

A partir del primer indicador, el valor afegit generat pels Estats Units i contingut en les seves exportacions és significativament alt, ja que va assolir la xifra del 85% l'any 2011 (última dada disponible). Si ho observem des d'una altra perspectiva, aquesta xifra indica que solament el 15% del valor afegit de les exportacions nord-americanes ha estat creat en altres llocs del món.

En funció d'això, podem afirmar que la **participació dels Estats Units en les GVC és relativament més petita que la d'altres economies, com l'europea o l'asiàtica.**

Aquest fet també queda corroborat en observar el pes de les importacions en les exportacions nord-americanes, és a dir, els *inputs* provinents de l'exterior que s'han incorporat en la producció d'exportacions nord-americanes. Tal com mostra la figura 9, l'any 2016 aquest pes va ser del 9%, mentre que per a la Xina va ser gairebé el doble (16,6%) i per a la Unió Europea va ser del 24,3%.

Figura 9. Contingut d'importacions en relació amb el total d'exportacions (2016)

Font: OCDE (2019)

4. La competitivitat de l'economia dels Estats Units

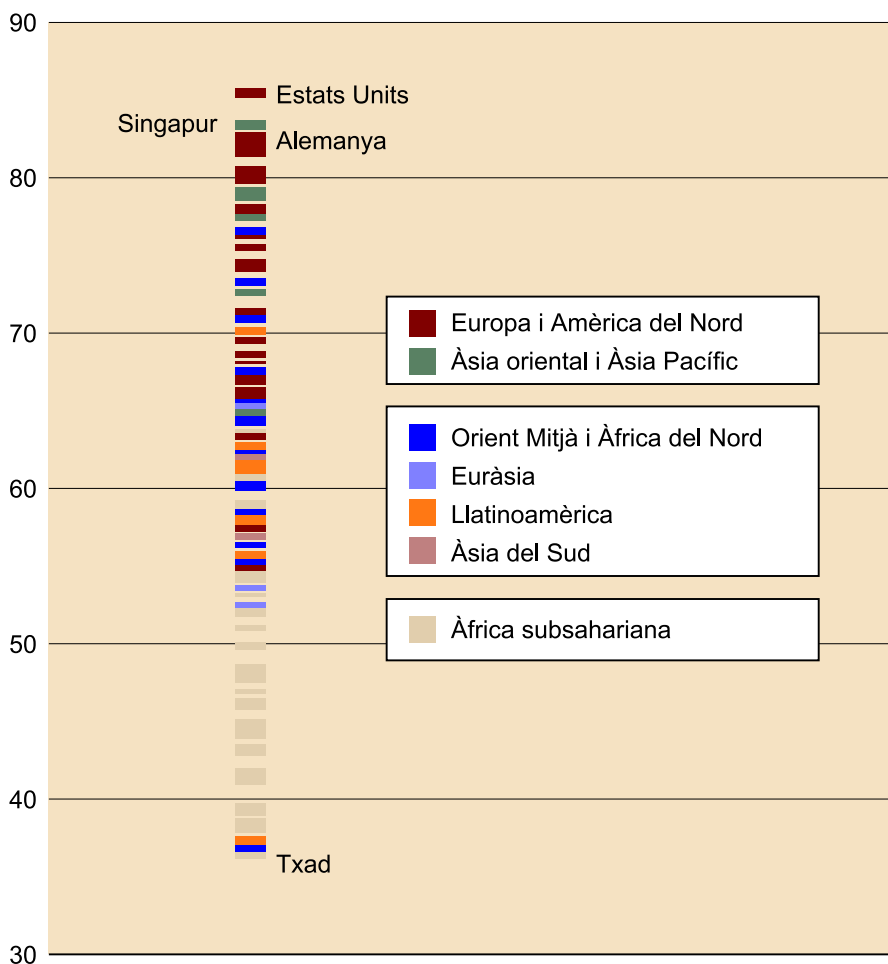
Per a abordar la competitivitat dels Estats Units emprarem l'indicador de competitivitat global (ICG), proposat pel Fòrum Econòmic Mundial.

Segons l'últim *Informe de competitivitat global, 2018*, els Estats Units van ocupar el primer lloc del rànquing –per segon any consecutiu–, amb una puntuació de 85,6 (figura 10). Això implicaria que, d'acord amb l'ICG, els Estats Units són el país més proper al seu ideal de «país perfectament competitiu», si bé encara hi hauria un *gap* de gairebé 14 punts.

Nota

Recordeu que l'ICG es construeix a partir de més de cent indicadors agrupats en dotze pilars de competitivitat, relatius a quatre grans categories: context habilitador, capital humà, mercat i ecosistema innovador.

Figura 10. Puntuacions per país i regió de l'ICG (2018, escala 0-100)

Font: Fòrum Econòmic Mundial (2018)

4.1. Factors que expliquen aquesta posició

L'economia nord-americana destaca principalment pel seu **ecosistema innovador**. Dins d'aquesta categoria sobresurt pel seu dinamisme empresarial, pilar en el qual ha obtingut la valoració màxima (94,1).

Altres pilars en els quals ha obtingut una puntuació alta, de manera que ha contribuït positivament tant en l'ecosistema innovador com en el lideratge absolut nord-americà en l'ICG, són els següents: el mercat de treball (81,9; 1r. lloc), el sistema financer (92,1; 1r. lloc) i la grandària de mercat (92,1; 2n. lloc). L'informe qualifica els Estats Units com un país «superinnovador», solament superat per Alemanya.

D'altra banda, és oportú esmentar els aspectes de l'economia nord-americana que sota el baròmetre de l'ICG constitueixen els seus punts febles.

Un d'aquets és la salut, pilar en el qual ha obtingut una puntuació relativament baixa, conseqüència de l'accés desigual als serveis sanitaris i de les disparitats socioeconòmiques que pateix la població. Reflex d'això és l'esperança de vida amb bona salut, que se situa en 67,7 anys. Aquesta xifra es troba propera a la de la Xina.

Altres indicadors que presenten un gran potencial de millora són la situació de la seguretat (els Estats Units tenen una taxa d'homicidis cinc vegades més alta que la mitjana de les economies avançades), la independència judicial i la transparència.

5. Transformacions del sistema monetari i financer global: el paper dels Estats Units

En els apartats 2, 3 i 4 ens hem centrat en els aspectes més productius i comercials de l'economia dels Estats Units. No obstant això, un coneixement complet i realista exigeix repassar també els canvis que han tingut lloc en l'esfera monetària i financera. El paper dels Estats Units ha estat determinant, tant per a l'esdevenir de la seva economia com per al de la resta del món.

Per això, aquest apartat vol donar a conèixer una sèrie de fets històrics i aspectes clau per a comprendre la realitat en la qual avui vivim.

5.1. Els canvis en el sistema monetari internacional

Un **sistema monetari internacional** consisteix en un conjunt de normes, convencions i institucions acordades pels governs per a aconseguir una sèrie d'objectius:

- 1) Garantir la convertibilitat de monedes.
- 2) Establir règims canviaris nacionals i gestionar els moviments de capital.
- 3) Subministrar liquiditat en cas necessari.

Històricament, s'han donat dos sistemes monetaris d'abast mundial: el sistema «patró or» (també anomenat «patró canvi-or») i el sistema «patró or-dòlar» o «Bretton Woods», del qual ja hem parlat en l'apartat 1.

El 1971, el president nord-americà Richard Nixon va decidir posar fi a aquest últim règim. Aquesta decisió responia a la impossibilitat dels Estats Units de mantenir el seu compromís de canvi dòlar-or (recordem que el dòlar és la moneda de reserva mundial). Al principi dels anys setanta, els passius excedien els 70.000 milions de dòlars, mentre que el Govern nord-americà solament posseïa or equivalent a 12.000 milions.

Des del final del sistema «Bretton Woods», s'inicia un període de lliure fluctuació de monedes. Aquesta situació, caracteritzada per la falta d'un sistema monetari internacional com a tal, ha perdurat fins avui.

Conseqüència d'això ha estat l'augment incessant de la quantitat de diners. La figura 11 mostra com, des de l'any 1970, el percentatge de diners en relació amb el PIB mundial s'ha duplicat amb escreix, fins a arribar el 2015 a un 124%.

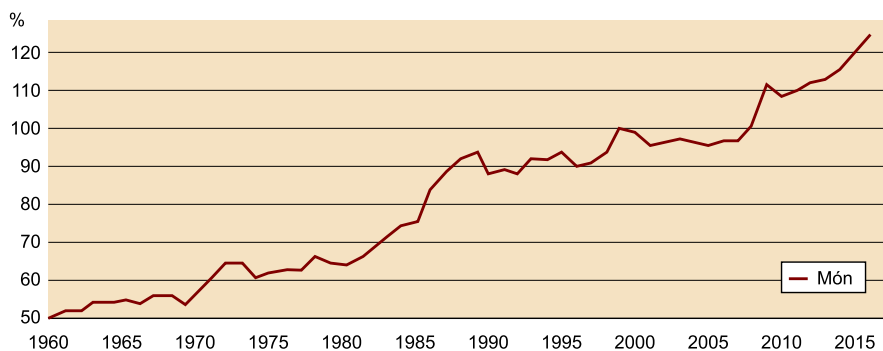
Dèficit dels Estats Units

La situació deficitària dels Estats Units es devia principalment a dues qüestions:

- 1) La sobreabundància de dòlars en el mercat internacional, fruit de la pujada del preu del petroli, i la recuperació de les economies europees i del Japó.
- 2) Les despeses ocasionades per la guerra del Vietnam.

Figura 11. Evolució dels diners «amplis» mundials (1960-2015)

Font: Banc Mundial

5.2. La globalització financera

La **globalització financera** es coneix com la internacionalització del capital-diner. Aquest fenomen s'atribueix a les profundes transformacions que han afectat als principis de funcionament de les finances.

La globalització financera està estretament relacionada amb la liberalització dels sistemes financers nacionals i la integració econòmica internacional.

5.2.1. Quan i per què s'origina la globalització financera?

L'expansió dels fluxos financers a escala internacional té l'origen imminentment després de la fi del sistema «Bretton Woods» i respon a una combinació de factors:

1) **La innovació financera i la titulització.** Es desenvolupen nous instruments financers i la titulització comença a popularitzar-se en el sector.

La titulització fa referència a un procés mitjançant el qual uns actius determinats són agrupats i transformats en títols negociables que reporten un interès. D'aquesta manera, aquests títols es venen i els compradors reben el principal més els interessos.

2) **El desenvolupament tecnològic.** Informàtica i xarxes de comunicació telemàtica permeten dur a terme operacions de manera molt més ràpida i econòmica en qualsevol lloc del món. El resultat és un augment exponencial de les operacions financeres.

3) Abundància de dòlars «ociosos». La pujada dels preus del petroli en la dècada dels setanta omplirà les arques dels països petrolers, que injectaran aquests dòlars (també coneguts com a *petrodòlars*) en el mercat internacional a la recerca de rendibilitat. També la recuperació d'Europa i el Japó i la tornada a l'ús de les seves monedes revalorades afavoriran aquesta abundància.

4) Concentració de capital en mans de multinacionals, bancs i companyies d'assegurances: d'una banda, augmenten les dimensions d'aquest tipus d'entitats i consegüentment els seus guanys; d'una altra, té lloc un canvi important del seu rol, mentre que comencen a desviar els seus guanys de la inversió productiva a la compra d'actius financers –amb més rendibilitat.

5) Polítiques monetàries deflacionistes que van afavorir l'estalvi. Amb l'objectiu de controlar la inflació, nombrosos governs establiran un règim favorable als creditors. Com a conseqüència, augmentaran els rendiments de l'estalvi. Així mateix, els Estats Units aplicaran aquest règim com a mitjà d'atracció de capital atesa la seva situació deficitària.

6) La liberalització i privatització de l'estalvi. Té lloc un foment de la canalització de l'estalvi familiar a fons privats (fons de pensions, asseguradores...), que al seu torn dirigeixen de nou aquests recursos financers al mercat, de manera que fan girar una roda especulativa que retroalimenta el procés continuat d'expansió dels fluxos financers.

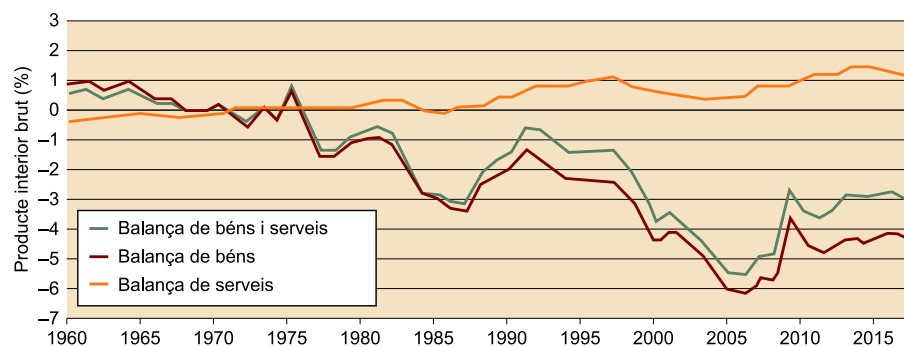
7) Endeutament creixent. Fruit de la combinació entre la gran quantitat de diners presents en els mercats i la necessitat de finançament dels projectes de desenvolupament en molts països del sud-est asiàtic i l'Amèrica del Sud.

8) Grans dèficits comercials dels Estats Units. La fi del sistema or-dòlar no va suposar la fi de la primacia del dòlar. Ben al contrari, el dòlar va adquirir més poder que mai i va ser considerat tan bé com l'or (malgrat tenir un valor fictici). El dòlar tenia una gran demanda com a moneda de reserva i com a mitjà de canvi internacional.

En aquestes noves circumstàncies, els Estats Units podrien comprar béns tan sols emetent dòlars o imprimint deute. Una de les conseqüències directes d'això va ser l'inici de la caiguda del sector manufacturer nord-americà, que des de llavors fins a l'actualitat ha presentat dèficit comercial (tal com s'ha exposat en l'apartat 3).

Així mateix, les millores tecnològiques i l'augment de la productivitat laboral van contribuir a intensificar aquesta tendència.

Figura 12. Evolució del dèficit comercial dels Estats Units, 1960-2015 (% PIB)

Font: Bureau of Economic Analysis (EUA)

5.2.2. Quin ha estat el resultat d'aquestes transformacions?

Tots aquests fenòmens han donat lloc a un canvi transcendent del paper de les finances: aquestes deixen de ser un mitjà per a canalitzar l'abundància d'estalvi cap a l'escassetat i la inversió productiva, i es converteixen en un recurs per a l'especulació.

La nova lògica del sistema financer es caracteritza perquè els intermediaris financers –com fons de pensions, fons d'inversió, companyies d'assegurances, etc.– recullen l'estalvi no per finançar activitats productives, sinó per invertir-lo en activitats especulatives.

A més, els bancs reproduïxen aquest comportament, deixant enrere el seu tradicional paper d'oferents de crèdit.

Com a conseqüència, en les últimes dècades s'ha produït un redireccionament dels fluxos d'inversió cap a les activitats financeres (o de l'«economia fictícia») en detriment de les activitats productives (o de l'«economia real»). Parlem així de la «**financerització de l'economia**».

Tot això crearà les condicions propícies per a l'esclat de la crisi financera el 2007.

5.3. La crisi financera de 2007

El concepte de **crisi financera** fa referència a les fortes turbulències experimentades en els mercats de divises i d'actius financers.

Com és ben sabut, la crisi financera de 2007 s'inicia per l'esclat de la bombolla immobiliària als Estats Units, vinculada a les hipoteques *subprime* (o d'alt risc). Instantàniament atropellarà a la resta del sistema financer nord-americà, començant per un dels bancs d'inversió principals, Lehman Brothers, el qual seguiran més de quatre-centes altres grans companyies bancàries.

Dades de la financerització

Les dades parlen per si mateixes: entre 1986 i 2004, el PIB mundial es va multiplicar per tres, les exportacions per cinc, el mercat de divises per nou i els productes financers i derivats per noranta-vuit.

Recomanació

El documental *Inside Job* (2012) reflecteix aspectes clau del que va passar als Estats Units en el context de la crisi de 2007.

També s'estendrà amb rapidesa a la resta de les regions del món, on els bancs havien adquirit les hipoteques titulitzades com un negoci excel·lent. La resta de la història ja la coneixem: rescats bancaris a càrrec dels governs (més de set-cents mil milions de dòlars als Estats Units), caiguda de la producció i dels salaris, retallades en despeses socials, etc., amb conseqüències molt perjudicials per a la societat.

Aquesta ha estat sens dubte la pitjor crisi financera que s'hagi experimentat, tant pel seu abast –global– com per les seves dimensions. No obstant això, cal tenir present que en les últimes dècades han tingut lloc **altres crisis financeres** de gran envergadura en altres regions del món. Exemples d'això són Mèxic (1994), el sud-est asiàtic (1997-1998), Turquia (2000-2001) i Argentina (2001).

A més de la financerització de l'economia, en l'engendrament de la crisi de 2007, va ser decisiva la creixent **desregulació financera**, duta a terme per governs de tot el món en resposta a pressions de grans bancs i multinacionals.

Entre les mesures principals que es van implementar en favor de la desregulació es troben l'eliminació de la separació entre bancs de dipòsit i bancs de negoci, la disminució de les exigències de reserves mínimes i l'increment dels paradisos fiscals, per mitjà dels quals les entitats poden dur a terme operacions de més risc i sense cap tipus de canvi impositiu.

Finalment, i no per això menys menyspreable, hem de tenir en compte la caiguda de la renda dels treballadors experimentada des dels anys noranta, que ha provocat la reducció dels salaris i l'increment de l'endeutament familiar.

Reflexió final: abocats a una nova crisi financera?

Hi ha un ampli consens entre experts en la matèria i la societat civil sobre quines han estat les causes de la crisi. I han sorgit propostes interessants per a evitar que la història es repeteixi. Algunes de les més destacades són les següents:

- La «taxa Tobin», impost sobre les transaccions financeres.
- Un major cooperativisme supranacional entre països per a lluitar contra els paradisos fiscals.
- L'establiment de normes més estrictes sobre els requeriments de capital i solvència de les entitats bancàries –Normes de Basilea III.

Malgrat això, la realitat posa de manifest que no s'han implantat mesures correctives, ni s'albiren indicis que així es faci. On es troba la resposta a una qüestió tan rellevant? Sembla que el conflicte d'interessos entre capital i societat ens dona alguna pista.

Resum

Els Estats Units han passat de ser un territori colonial a una potència mundial en qüestió de dos segles. El seu paper de nació hegemònica a gran part del món es consolida després de la Segona Guerra Mundial, i exerceix una influència transcendental en l'esdevenir econòmic (però també en el polític i el social).

La creació del Fons Monetari Internacional (FMI) i el Banc Mundial (BM), així com la promoció del GATT –antecessor de l'Organització Mundial del Comerç, OMC–, en les conferències de Bretton Woods (1944) regiran pràcticament l'ordre econòmic mundial fins a l'actualitat.

Avui dia, els Estats Units aglutinen cinquanta estats federals i un districte federal (Columbia), que en conjunt constitueixen una república constitucional i federal amb un sistema presidencialista. La Reserva Federal (FED) gestiona la seva política monetària i el dòlar és la divisa internacional per excel·lència.

Es tracta del país amb el PIB mundial més elevat i el tercer més poblat. No obstant això, la relació entre totes dues dimensions ha estat marcada per una forta i creixent desigualtat en les últimes dècades.

Els Estats Units tenen una important dotació de recursos naturals, la qual cosa ha permès que els seus sectors primari i energètic tinguin un pes important en el context mundial. No obstant això, la seva estructura productiva es caracteritza per la primacia del sector serveis, el resultat del qual és una economia altament terciaritzada.

La producció manufacturera ha estat l'activitat secundària que més s'ha reduït. Aquesta disminució s'iniciarà ja en la dècada dels vuitanta, responent a les millores tecnològiques i productives, com també a la posició avantatjosa dels Estats Units gràcies al dòlar.

El teixit empresarial nord-americà es caracteritza per empreses de grandària reduïda, igual que en el cas europeu. Malgrat les turbulències que ha experimentat la seva demografia empresarial en els últims temps, després de la recuperació de la crisi de 2007 el saldo net en la creació d'empreses és positiu.

Des de la perspectiva comercial, els Estats Units són indiscutiblement un dels actors principals del comerç mundial. Els seus fluxos comercials estan determinats notòriament pels acords de lliure comerç dels quals forma part, tant d'índole global com regional i bilateral.

En el cas del comerç de béns, és el líder mundial en importacions, i el segon amb un volum més gran d'exportacions (solament superat per la Xina). Els seus socis comercials més importants són el Canadà, Mèxic, la Xina i la Unió Europea. En relació amb el comerç de serveis, els Estats Units presenten el major volum global tant d'importacions com d'exportacions. La Unió Europea és el seu soci comercial principal. Malgrat això, la seva participació relativa en les cadenes globals de valor és inferior a la de l'economia europea, xinesa i japonesa.

Segons l'ICG, els Estats Units són el país més competitiu del món, essent el seu punt fort l'ecosistema innovador. Enfront d'aquesta visió «optimista», la financerització que ha experimentat l'economia americana constitueix un element de preocupació creixent, atès el seu vincle amb el desenllaç de la crisi financera global de 2007.

La decisió dels Estats Units de posar fi al sistema «patró or-dòlar» el 1971 ha deixat un escenari marcat per l'absència d'un sistema monetari com a tal, el resultat de la qual ha estat l'augment de la massa monetària mundial sense parió.

El dòlar surt reforçat com a divisa internacional i moneda de reserva, essent un factor determinant en la persistència de dèficits comercials als Estats Units. Aquest fet, combinat amb una altra sèrie de factors de diversa índole, ha desembocat en la proliferació de pràctiques especulatives a les quals es redirigeixen els fluxos monetaris en detriment de l'economia real o productiva.

La crisi de 2007 és el reflex d'aquest «casino global». Malgrat les catastròfiques conseqüències per a la societat, ara com ara no s'han implementat mesures correctives substancials que puguin evitar un altre episodi similar.

Bibliografia

Alcázar, J. del i altres (2003). *Historia contemporánea de América*. España: Publicacions de la Universitat d'Alacant.

Banc Mundial. <https://data.worldbank.org/>

Bureau of Economic Analysis (BEA). <https://www.bea.gov/>

Cairo i Céspedes, G. (coord.) i altres (2019). *Economia mundial. Desconstruint el capitalisme global*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona.

El Economista. www.eleconomista.es

Energy Information Administration (EIA). <https://www.eia.gov/>

Federal Reserve. <https://www.federalreserve.gov/aboutthefed.htm>

Fons Monetari Internacional (FMI). https://www.imf.org/external/datamapper/ngdp_rpch@WEO/USA/CHN/IND

Foro Económico Mundial (2018). *The Global Competitiveness Report 2018*.

ICEX (2018). *Informe económico y comercial. Estados Unidos 2018*. Oficina Económica y Comercial de España en Washington.

Nacions Unides (2017). *World Population Prospects: The 2017 Revision - Data Booklet*. Population Division. Departament d'Assumptes Econòmics i Socials. <https://doi.org/10.1017/cbo9781107415324.004>

Nacions Unides (2018). *United Nations. World Urbanization Prospects: The 2018 Revision. Economic and Social Affairs*.

Organització Mundial del Comerç (OMC). <http://stat.wto.org/>

Palazuelos, E. (2000). *Estructura económica de Estados Unidos. Crecimiento económico y cambio estructural*. Madrid: Editorial Síntesis.

Varoufakis, Y. (2015). *El Minotauro Global. Estados Unidos, Europa y el futuro de la economía global* (4a. ed.). Barcelona: Penguin Random House Group Editorial.

World Inequality Report (2018). <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf>

Wright, L. B. i altres (1969). *Breve historia de los Estados Unidos*. Mèxic: Editorial Limusa-Wiley.

